

καὶ μ' ἀναγκάζει γιὰ νὰ μετρῶ τὴ βία μέσα της  
ν' ἀναποδογυρίζω τὸ κεφάλι πίσω  
σὰν τοὺς νεκροὺς, φίλη μου,  
σὰν τοὺς νεκροὺς.

«'Αποβάθρες»  
Ἰούλιος 1920

Μετάφρ. Γ. Κ. Καραβασίλης

\*

Octavio Paz

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

★ Πρῶτα - πρῶτα μιὰ διευκρίνιση, πὼς ἡ Νότιος Ἀμερική (Ἰσπανικὴ Ἀμερική), τὸ σύνολον τῶν πολιτικο - γεωγραφικῶν διαχωρισμῶν της, εἶναι μιὰ ἱστορικὴ, γλωσσικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐνότητα. Οἱ ποιητὲς κι' οἱ πεζογράφοι εἴκοσι κρατῶν γράφουν τὴν ἴδια γλῶσσα καὶ διατηροῦν ἀνάμεσά τους μιὰ ἐπικοινωνία στὰ ὅρια τῆς ἀδελφότητος. Ἔτσι, μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ νοτιο - ἀμερικάνικη λογοτεχνία.

Ἡ νοτιο - ἀμερικάνικη λογοτεχνία, ποὺ ἄρχισε ν' ἀπαγκιστρῶνεται ἀπὸ τὴν κηδεμονία τῆς ἰσπανικῆς παράδοσης μόλις στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα, ἀπόκτησε δική της ὑπόσταση — σῶμα στέρεο, καθαροδιαγραμμένο, νεανικὸ — μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς γενιᾶς ποὺ ἦλθε στὸ φῶς τὴν δεκαετία πρὶν ἀπὸ τὸ 2ο παγκόσμιον. Ὁ Neruda, ὁ Vallejo, ὁ Asturias στήριξαν τὸ ἔργο τους στὴ ζωντανὴ παράδοση τῶν λαῶν τους — κι' ἔδωσαν ἔργο χαρακτηριστικὰ νοτιο - ἀμερικάνικο. Μέσα ἀπ' τὴν αὐτογνωσία ξαναζωντανέψαν τὴν γλῶσσα καὶ τὸ ἔργο τους εὗρωστο πιά πέρασε τὰ γεωγραφικά τους ὅρια, ἐγένεξε ξεχωριστὴ πραγματικότητα γιὰ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον, ἀπ' τὴν ὁποία μπορούσε ν' ἀντλήσει. Εἶναι ὅπως στὸν ἄνθρωπον. Μπορεῖς νὰ προσφέρεις ὅ,τι ἔχεις θαθεῖα μέσα σου. Τ' ἄλλα εἶναι κοινότητες.

Τὸν ἴδιον καιρὸ ἐμφανίστηκαν καὶ στὸ Μεξικὸ οἱ ρίζες μιᾶς καινούργιας ἀπελευθερωμένης λογοτεχνίας, μ' ἓναν δυὸ ποιητὲς, μὰ τὸ φούντωμα ἄργησε νὰ ἔρθει — γύρω στὰ '50. Οἱ μεγάλοι συντελεστές: ὁ πεζογράφος Juan Rulfo κι' ὁ ποιητὴς Octavio Paz (Ὁκτάβιο Πάζ). Μὲ τὸν Paz τὰ μεξικάνικα γράμματα ἀρχίζουν νὰ συμβάλλουν στὴν διαρκὴ διαμόρφωση τῆς νοτιο-ἀμερικάνικης λογοτεχνίας. Ἡ ποίησή του εἶναι κατευθυντήριος γιὰ τοὺς νεώτερους νοτιο-ἀμερικάνους συγγραφεῖς καὶ ὀρίσκει ἀπήχηση διεθνῶς. Τὸ μεγάλο ποίημα του Πέτρα τοῦ Ἡλίου (1957) εἶναι θαθεῖα μεξικάνικο καὶ πλατεῖα ἀνθρώπινο, — οἰκουμενικὸ, ὅπου ἡ μυθολογία τῆς πατρίδας του μετουσιώνεται σὲ μῦθο τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἐγγύς μας.

Ἡ ποίηση τοῦ Paz εἶναι διάχυτα ἐρωτική, σ' ἓνα πλατὺ νόημα (καὶ βίωμα) ποὺ ταυτίζει τὴ γυναῖκα μὲ τὴν γλώσσα, μὲ τὸν περιβάλλοντα κόσμον, μὲ τὸ ποίημα. Τὸ ποίημα εἶναι κριτική τῆς ποιητικῆς λειτουργίας καὶ τοῦ ποιητῆ. Ἡ ὑπόστασις τοῦ ποιητῆ, τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν ὑπόστασιν τῆς γλώσσας. Στὰ τριάντα - τόσα χρόνια ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισιν τοῦ ἔργου του ὁ Paz ἔχει δώσει πάνω ἀπὸ 10 συλλογὰς ποίησης, ποὺ ἔχοντας ὁρεῖ τίς ρίζες τῆς ὅλο ἀνανεώνεται — προχωρεῖ. Ἐπὶ πλέον ἔχει γράψει σειρά βιβλίων μὲ δοκίμια λογοτεχνικά, τεχνοκριτικῆς, κι ἀκόμα φιλοσοφικά κι ἀνθρωπολογικά μελετήματα ποὺ θεωροῦνται ἐξ ἴσου σπουδαία προσφορά τοῦ ποιητῆ. Ἀπὸ τὸ 1944 ἄρχισε μιὰ σειρά ταξιδιῶν καὶ μακρυνῶν παραμονῶν σὲ ξένες χώρες, ποὺ τὸν ἔφεραν σ' ἐπαφὴ μὲ κόσμους τόσο διαφορετικοὺς ὅσο ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ἰνδία, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἰαπωνία. Στὴν Ἀμερικὴ συνάντησε τὸν W. C. Williams καὶ τὸν e. e. cummings καὶ τοὺς μετέφρασε, στὴν Γαλλίαν τὸν Andre' Breton. Μετὰ μιὰ εἰκοσαετία στὸ διπλωματικὸ σῶμα τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἑξῆς χρόνια πρεσβευτῆς στὴν Ἰνδία παραιτήθηκε τὸ 1968 ὅταν ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας του κατέπνιξε στὸ αἷμα μιὰ διαμαρτυρία τῶν φοιτητῶν πρὶν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες στὴν Πόλιν τοῦ Μεξικοῦ. Γράφει «Ἡ ποίηση εἶναι ἡ ἄλλη φωνή. Ὅχι τῆς ἱστορίας ἢ τῆς ἀντι - ἱστορίας, ἀλλὰ ἡ φωνὴ ἐκείνη, ποὺ, μέσα στὴν ἱστορίαν, λέει πάντα κάτι ἀλλοιότικον».

Ἡ παρακάτω ἐπιλογὴ περιλαμβάνει ποιήματα τῆς δεκαετίας ποὺ ὀριοθετεῖται ἀπὸ δύο σημαντικὰ ἔργα τοῦ ποιητῆ — τὴν Πέτρα τοῦ Ἥλιου (1957) καὶ Blanco.

★

## ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ «ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ»

### Α

.....

διαβαίνω τὸ κορμί σου καθὼς τὸν κόσμον,  
 ἢ κοιτιά σου εἶναι ἡλιόλουστη πλατεία,  
 τὰ θυζιά σου δυὸ ἐκκλησιῆς ὅπου γιορτάζει  
 τὸ αἷμα τὰ παράλληλά του μυστήρια,  
 οἱ ματιές μου σὲ γνύθουν σὰν κισσός,  
 εἶσαι πόλιν ποὺ τὴν δέρνει ἡ θάλασσα,  
 τεῖχος χωρισμένο ἀπ' τὸ φῶς  
 στὰ δυὸ, χρῶμα ροδακινίσιο,  
 μιὰ ἀλμυράδα, βράχοι καὶ πουλιὰ  
 ὑπὸ τὸ κράτος ἔντονου μεσημεριοῦ